

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1972/27
Karar Sayısı : 1972/37
Karar Günü : 27.6.1972

İPTAL DAVASINI AÇAN: Millet Meclisinin, üye tamsayısının altıda biri aşan sayıda üyeleri.

İPTAL İSTEMİNİN KONUSU : 1.3.1972 günlü, 14115 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 1567 sayılı, 1972 Yılı Bütçe Kanununun 21. maddesinin (D) fıkrasının Anayasanın 92. ve 126. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş; yine Anayasanın değişik 147. değişik 149. ve 150. maddelerine dayanılarak iptali istenilmiştir.

I- DAVACININ GEREKÇESİ ÖZETİ:

12.3.1964 günlü, 11654 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 439 sayılı Kanunun 3. maddesi orta dereceli okul ve kurslarda görevli genel ve meslekî ders ve atelye öğretmenlerinin ve okul idarecilerinin maaş karşılığı haftada okutmak zorunda oldukları ders ve atelye saatlerini düzenlemiştir. 1567 sayılı 1972 Yılı Bütçe Kanununun 21. maddesinin (D) fıkrası haftalık zorunlu ders saatlerine değişiklik getirmektedir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 176. maddesi, 89. maddeye gönderme yaparak, her derecedeki okullarda ders ve konferans saati başına ödenecek ücretin her yıl bütçe kanunlarında gösterilmesini kurala bağlamışsa da öğretmenlerin haftalık zorunlu ders ve atelye saatleri yönünden de böyle bir işlem yapılması kuralını getirmiş değildir.

Anayasanın 92. maddesi kanunların yapılış, değiştiriliş ve yürürlükten kaldırılış yöntemlerini açıkça göstermiştir. Bu yöntem ve koşullar uyarınca çıkarılmayan bir değişiklik kanununun Anayasaya aykırı olacağı ortadadır.

Öte yandan yine Anayasanın 126. maddesinin son fıkrasına göre “Bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.” 439 sayılı Kanun meslekî nitelikte bir yasadır; ne bütçe gelir ve giderleri ne de bütçe uygulamaları ile ilgisi yoktur. 439 sayılı Kanunun bütçe kanunu ile değiştirilmesi bu yönden de Anayasaya aykırı olur.

II- YASA METİNLERİ:

1- İptali istenen Kanun hükmü:

1567 sayılı 1972 Yılı Bütçe Kanununun 21. maddesinin iptali istenen (D) fıkrası 1.3.1972 günlü, 14115 sayılı Resmî Gazetede metne göre şöyledir:

“II- Kamu personeli ve kadrolara ilişkin hükümler:

.....

3. Sosyal yardım ve yan ödemelere ilişkin hükümler:

c) Ek ders ücreti:

Madde 21-

D) 439 ve 637 sayılı Kanunlarda değişiklik yapılınca kadar aslı görevi öğretmenlik veya öğretim üyeliği (Profesör, doçent, öğretim görevlisi dahil) olanlara aşağıda tesbit olunan haftalık ders saatlerinden fazla ders okutmaları halinde ek ders görevi ücreti ödenir. Ancak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı her derecedeki okullarda verilecek ek ders ücreti haftada 12 saati geçemez.

	Maaş karşılığı haftada <u>okutulacak ders saati</u>
a) Yüksek okullarda (Profesör, doçent ve öğretim görevlileri dahil)	
Öğretmen	12 saat
Atelye öğretmeni.....	18 saat
Müdür, müdür başyardımcılığı, müdür yardımcılığı yapan öğretmenler	4 saate kadar
b) Lise ve dengi okullarda	
Öğretmen	18 saat
Atelye öğretmeni	24 saat
Müdür, müdür yardımcılığı, eğitim şefliği, müdür yardımcılığı yapan öğretmenler	6 saate kadar
c) Orta ve dengi okullarda	
Öğretmen	21 saat
Atelye öğretmeni	26 saat
Müdür, müdür yardımcılığı, eğitim şefliği, müdür yardımcılığı yapan öğretmenler	6 saate kadar
d) Köy ve ilçe bölge kurslarında	
Görevli atelye öğretmenleri.....	34 saat

II-"

2- Dava ile ilgili Anayasa kuralları:

1567 sayılı Kanunun 21. maddesinin (D) fıkrasının Anayasaya aykırı olduğu yolundaki iddiayı ve iptal istemini desteklemek üzere davacının ileri sürdüğü Anayasanın 92., 126. maddeleri ve yine Anayasanın konuyu ilgilendiren değişik 64. maddesinin birinci fıkrası aşağıda yazılı olduğu gibidir.

Madde 64 (22.9.1971 de yürürlüğe giren 20.9.1971 günlü, 1488 sayılı Yasa ile değişik)- Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak, Devletin bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek, para basılmasına, genel ve özel af ilânına, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkilerindedir.

....."

Esas Sayısı : 1972/27
Karar Sayısı : 1972/37

“Madde 92- Kanun tasarı ve teklifleri önce Millet Meclisinde görüşülür.

Millet Meclisinde kabûl, değiştirilerek kabûl veya reddedilen tasarı ve teklifler Cumhuriyet Senatosuna gönderilir.

Millet Meclisinde kabûl edilen metin, Cumhuriyet Senatosunca değişiklik yapılmadan kabûl edilirse, bu metin kanunlaşır.

Cumhuriyet Senatosu, kendisine gelen metni değiştirerek kabûl ederse Millet Meclisinin bu değişikliği benimsemesi halinde metin kanunlaşır.

Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsemezse, her iki Meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir karma komisyon kurulur. Bu komisyonun hazırladığı metin Millet Meclisine sunulur. Millet Meclisi, karma komisyonca veya Cumhuriyet Senatosunca veya daha önce kendisince hazırlanmış olan metinlerden birini olduğu gibi kabûl etmek zorundadır. Cumhuriyet Senatosunda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabûl edilmiş olan madde değişikliklerinde, Millet Meclisinin kendi ilk metnini benimsemesi için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gereklidir. Bu halde açık oya başvurulur,

Millet Meclisinin reddettiği bir tasarı veya teklif, Cumhuriyet Senatosunca da reddedilirse düşer.

Millet Meclisinin reddettiği bir tasarı veya teklif, Cumhuriyet Senatosunca olduğu gibi veya değiştirilerek kabul edilirse, Millet Meclisi Cumhuriyet Senatosunun kabûl ettiği metni yeniden görüşür. Cumhuriyet Senatosunun metni Millet Meclisince benimsenirse, kanunlaşır; reddedilirse, tasarı veya teklif düşer; Cumhuriyet Senatosundan gelen metin Millet Meclisince değiştirilerek kabûl edilirse, 5 nci fıkra hükümleri uygulanır.

Cumhuriyet Senatosunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile tümü reddedilen bir metnin Millet Meclisi tarafından kabûlü için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu lâzımdır. Bu halde açık oya başvurulur.

Cumhuriyet Senatosunca üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile tümü reddedilen bir metnin kanunlaşabilmesi, Millet Meclisi tarafından üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile kabûl edilmesine bağlıdır. Bu halde açık oya başvurulur.

Cumhuriyet Senatosu, kendisine gönderilen bir metni, Millet Meclisi komisyonlarında ve genel kurulundaki görüşme süresini aşmayan bir süre içinde karara bağlar; bu süre üç ayı geçemez ve ivedilik hallerinde onbeş günden, ivedi olmayan hallerde bir aydan kısa olamaz. Bu süreler içinde karara bağlanmayan metinler, Cumhuriyet Senatosunca Millet Meclisinden gelen şekliyle kabûl edilmiş sayılır. Bu fıkroda belirtilen süreler Meclislerin tatili devamınca işlemez.

Yasama Meclislerinin ve mahallî idarelerin seçimleri ve siyasî partilerle ilgili tasarı ve tekliflerin kabul veya reddinde yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır. Ancak, karma komisyon kurulmasını gerektiren hallerde, karma komisyonun raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında görüşülür ve karara bağlanır; Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında Millet Meclisinin ilk metninin kabulü için üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu lâzımdır. 8 nci ve 9 ncu fıkralar hükümleri saklıdır.”

Esas Sayısı : 1972/27
Karar Sayısı : 1972/37

“Madde 126- Devletin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Kanun, kalkınma plânları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir.

Genel ve katma bütçelerin nasıl yapılacağı ve uygulanacağı kanunla gösterilir. Bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.”

III- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 6.6.1972 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Ziya Önel, Kâni Vrana, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında:

21. maddesinin (D) fıkrası dava konusu edilen 1567 sayılı 1972 Yılı Bütçe Kanununun 1.3.1972 günlü, 14115 sayılı Resmî Gazetede yayınlandığı; dava dilekçesinin Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince 17.5.1972 gününde kaleme havale edilerek 444 sıra ve 1972/27 esas sayısını aldığı; 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 26. maddesinin birinci fıkrası kuralına göre davanın o günde açılmış sayılacağı ve süresi içinde olduğu; dilekçenin Millet Meclisinin seksen üyesince imzalandığı ve dilekçe altındaki imzaların listelerde seçim bölgeleri, adları, soyadları yazılı milletvekillerine ait olduğunun T.B.M.M.Zatışleri ve Evrak Müdürlüğünce 17.5.1972 gününde onandığı; davayı açanların toplamının, Anayasanın 67. maddesine göre, Millet Meclisi üye tamsayısının altıda birini geçtiği; dava dilekçesinde 44 sayılı Kanunun 25. maddesinin son fıkrası uyarınca, Uşak Milletvekili M.Fahri Uğrasızoğlu'nun kendisine tebligat yapılacak üye olarak gösterildiği ve dosyanın eksikliği olmadığı anlaşılmış ve Anayasanın değişik 147. değişik 149. ve 150. ve 44 sayılı Kanunun 21., 22., 25. ve 26. maddelerine uygun olduğu görülen işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ:

Davanın esasına ilişkin rapor, dava dilekçesi, iptali istenen kanun hükmü, Anayasaya aykırılık iddiasına dayanıklık eden ve konuyu ilgilendiren Anayasa kuralları; bunlarla ilgili gerekçeler ve başka yasama belgeleri, kon ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava konusu hükümde sözü geçen yasalardan “Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksek ve orta dereceli okullar öğretmenlerinin haftalık ders saatleri ile ek ders ücretleri” hakkındaki 5.3.1964 günlü, 439 sayılı Kanunun 1. maddesinin (A) bendinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksek okullar öğretmenlerinin, (B) bendinde yüksek dereceli meslek ve teknik okulları atelye öğretmenlerinin, 3. maddesinin (A) bendinde orta dereceli okulların ikinci ve birinci devre genel bilgi ve meslek dersleri öğretmenlerinin, (B) bendinde orta dereceli meslek ve teknik öğretim okulları atelye ve tatbikat öğretmenleri ile akşam sanat okulları öğretmenlerinin, köy ilçe ve bölge kursları öğretmenlerinin; 4. maddesinde Devlet konservatuarları yüksek ve orta devre esas ve yardımcı ders öğretmenlerinin; 6. maddesinde yüksek okullarda ve orta dereceli okullarda müdürlük, müdür başyardımcılığı, eğitim şefliği, müdür yardımcılığı yapan öğretmenlerin maaşlarına karşılık haftada okutmakla yükümlü buldukları ders saati sayıları saptanmış; kanunun 2. maddesi ile de lise derecesinde bir öğrenim üzerine en az bir yıllık, beş

Esas Sayısı : 1972/27
Karar Sayısı : 1972/37

yıllık meslek okulu öğrenimi üzerine en az iki yıllık bir meslek öğrenimi veren öğretim kurumları ve kursları öğretmenleri haftalık ders saati yükümü yönünden 1. madde kapsamı içine alınmıştır.

Dava konusu hükümde sözü geçen ikinci yasa olan “3017 sayılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Teşkilât ve Memurları Kanununa ek” 24.6.1965 günlü, 637 sayılı Kanunda ise Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı her derecede meslek okullarında, kurs ve benzeri kuruluşlarda öğretimle görevli personel haftada kaç saatten fazla eğitim yaparlarsa ders saati ücreti verileceği ve her ders saati için ne verileceği kurala bağlanmaktadır.

14.7.1965 günlü, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 31.7.1970 günlü, 1327 sayılı Kanunla değişik 89. maddesi de ders görevi konusunu kapsayan bir hüküm getirmiştir. Bu maddeye göre “her derecedeki eğitim ve öğretim kurumları ile okul kurs veya benzeri kuruluşlarda hizmetin gerektirdiği kadrolara öğretmen veya öğretim üyesi bulunmaması gibi zaruretler halinde öğretmenlerle öğretim üyelerine veya diğer Devlet memurlarına ders görevi verilebilecek” ve bu gibilere ders veya konferans saati başına ödenecek ücret aynı kanunun 137 sayılı Kanunla değişik 176. maddesi uyarınca her yıl bütçe kanunlarında gösterilecektir.

1972 Yılı Bütçe Kanununun 21. maddesinin (D) fıkrası, görüldüğü gibi, 439 ve 637 sayılı Kanunlardaki öğretmenlerin maaş karşılığında haftada okutmakla yükümlü buldukları ders saatine ilişkin düzenlemelerin uygulanmasını 1972 akçalı yılı süresince askıya alarak bunların yerine söz konusu fıkroda belirlenen ders saatlerini koymakta; başka deyimle iki yasanın kimi kurallarına Bütçe Kanunu hükümleriyle değişiklik getirmektedir. İptali istenen hükmün, bu niteliğiyle, Anayasanın değişik 64., 92. ve 126. maddeleri karşısındaki durumu aşağıda ayrı ayrı tartışılacaktır. Davacı her ne kadar Anayasaya aykırılık iddiasında 64. maddeye dayanmışsa da 44 sayılı Kanunun 28. maddesine göre Anayasa Mahkemesi ilgililerin gerekçeleri ile bağlı bulunmadığından konuyu bu yönden de ele alabileceği ortadadır.

1- 1567 sayılı Kanunun 21. maddesinin (D) fıkrasının Anayasanın değişik 64. maddesi karşısındaki durumu:

Anayasanın Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkilerini genel olarak belirleyen ve 1488 sayılı Yasa ile değişik 64. maddesinin birinci fıkrasında “kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak” biçiminde bir genel yetki yer almışken “Devletin bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek” bunun dışında, ayrı nitelikte bir yetki alanı olarak benimsenmiştir. Bütçe kanunlarını böylece öteki yasalardan ayıran Anayasa ilkesi bir yasanın ancak başka bir yasa ile değiştirilebilmesi veya kaldırılabilmesi, bütçe kanunu hükümleriyle bu yola gidilememesi kuralını da doğal olarak kendi içinde taşır.

Oysa, yukarıda değinildiği üzere 439 ve 637 sayılı Kanunlardaki haftalık zorunlu ders saatlerine ilişkin kuralların değiştirilmesine, usulünce yasa çıkarılacak yerde bir bütçe kanunu hükmü, başka deyimle 1567 sayılı Kanunun 21. maddesinin dava konusu (D) fıkrası ile gidilmiştir.

Böylece Türkiye Büyük Millet Meclisi, yasama işleminde Anayasa uyarınca “kanun değiştirme” yetkisini değil, ondan ayrı olan ve değişik nitelikte bulunan “bütçe kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek” yetkisini kullanarak yasa değiştirme ereğini gerçekleştirmiştir. Dava konusu hüküm bu nedenle Anayasanın 64. maddesiyle çelişir durumdadır; iptal edilmesi gerekir.

Esas Sayısı : 1972/27
Karar Sayısı : 1972/37

2- 1567 sayılı Kanununun 21. maddesinin (D) fıkrasının Anayasanın 92. maddesi karşısındaki durumu:

Anayasa kanun tasarı ve teklifleri ile bütçe tasarılarının Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülüp kabul edilmelerini ve yasa niteliğini kazanmalarını ayrı ayrı yöntem ve kurallara bağlamıştır (madde 92, 93, 94).

Anayasanın 92. maddesine göre kanun tasarı ve tekliflerinin önce Millet Meclisinde, sonra da Cumhuriyet Senatosunda görüşülüp kabul edilmesi; yasama meclislerince değişik sonuçlara varılmışsa her iki meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden kurulu karma komisyonda görüşüldükten sonra işin Millet Meclisinde sonuca bağlanması gerekmektedir. Millet Meclisinde ve Cumhuriyet Senatosundaki oylamalarda, duruma göre, aranacak yetersayılar çeşitli olasılıklar gözönünde bulundurularak yine bu maddede belirlenmiştir. Böylece kanunlaşan ve yayınlanmak üzere kendisine gönderilen yasama belgelerinden uygun bulmadıklarını Cumhurbaşkanı'nın bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilmesi de Anayasanın 93. maddesi gereğidir.

Anayasanın 94. maddesinde ise bütün tasarıları için değişik bir yöntemin saptanmış olduğu görülür. Bu yöntem şöyledir: Bütçe tasarıları otuzbeş milletvekilinden ve onbeş Cumhuriyet Senatosu üyesinden kurulu elli kişilik bir karma komisyona verilir. Bu komisyonun kuruluşunda, iktidar grubuna ve gruplarına en az otuz üye verilmek şartıyla, siyasî parti gruplarının ve bağımsızların oranlarına göre temsili gözönünde tutulur. Karma komisyonun kabul edeceği metin önce Cumhuriyet Senatosunda görüşülüp karara bağlanır. Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin yeniden karma komisyona gider. Orada kabul edilen son metin Millet Meclisinde görüşülerek karara bağlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclislerin genel kurullarında bakanlık ve daire bütçeleriyle katma bütçeler üzerindeki düşüncelerini ancak her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında açıklarlar; bölümler ve değişiklik önermeleri, üzerlerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oya konur. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının genel kurullarda görüşülmesi sırasında gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı teklifler yapamazlar.

Görülüyor ki bütçelerin görüşülmesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dolayısıyla de meclisler öteki kanun tasarı ve tekliflerinde olduğu gibi tam bir serbestlik içinde değildirler; bir takım sınırlamalarla bağlanmış bulunmaktadır. Öte yandan Anayasanın 93. maddesi, yayınlanmak üzere kendisine gönderilen bütçe kanunlarını bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilme yetkisini Cumhurbaşkanı'na vermemiş; bu türlü kanunlar açık bir hükümlerle yetki dışı bırakılmıştır.

Yukarıda genel çizgileriyle açıklanan, Anayasa ile düzenlenmiş bu birbirinden ayrı ve değişik iki yasama yöntem ve biçiminin doğal sonucu olarak belli yöntem ve koşullara göre oluşturulmuş bir yasama belgesinin değiştirilmesinin veya kaldırılmasının da ancak aynı yollardan geçilerek sağlanabileceği gerçeği ortaya çıkar. Başka deyimle bir yasanın bir bütçe kanunu ile değiştirilmesi veya kaldırılması düşünülemediği gibi yasalarda bütçe ile ilgili ödenek hükümlerinin yer almasına da olanak yoktur. Tersine bir tutum yasa veya bütçe kanunu kuralını, yerine göre Anayasanın 92. veya 94. maddesine aykırı kılar.

1567 sayılı Kanununun 21. maddesinin dava konusu (D) fıkrası, bir bütçe kanunu içinde yer aldığı ve Anayasanın 92. değil 94. maddesi yöntemine göre düzenlendiği halde Anayasanın 92. maddesi yöntemine bağlı 439 ve 637 sayılı Kanunları değiştirmekte olduğundan bu fıkranın Anayasanın 92. maddesine aykırı bulunduğu ve bundan da ayı bir iptal nedeni olacağı ortadadır.

Esas Sayısı : 1972/27
Karar Sayısı : 1972/37

3- 1567 sayılı Kanununun 21. maddesinin (D) fıkrasının Anayasanın 126. maddesi karşısındaki durumu:

Anayasanın bütçe'ye ilişkin 126. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinde “Bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.” kuralı yer almıştır.

Burada “bütçe ile ilgili hüküm” deyimini üzerinde kısaca durmak yerinde olacaktır. Anayasa tasarısının Temsilciler Meclisinde görüşülmesi sırasında kural üzerinde yapılan değişiklik konuyu gereği gibi aydınlatacak nitelikte bulunduğundan ona da ayrıca değinmek gerekir.

Anayasa tasarısında (madde 125) bu kural “Bütçe kanununa malî hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.” biçiminde iken Temsilciler Meclisindeki birinci görüşme sırasında bir üye “malî hükümler” deyimini üzerinde durarak erek bütçe uygulamasıyla ilgisiz konuların bütçe kanununda yer almaması olduğuna göre deyimini ereği karşılamadığını ileri sürmüş ve komisyondan açıklama istemiştir. Komisyon, bu konuda bir açıklama yapmadan öteki görüşleri de gözönünde bulundurmak üzere maddeyi geri almış ve yeniden düzenlerken “malî hükümler” deyimini “bütçe ile ilgili hükümler” olarak düzeltilmiş ve madde böylece Temsilciler Meclisinden geçmiştir.

Şu duruma göre Anayasanın 126. maddesinin son fıkrasında yer alan “bütçe ile ilgili hükümler” deyimini malî nitelikte hüküm anlamında değil, bütçenin uygulanması ile ilgili, uygulamayı kolaylaştırıcı veya kanun konusu olabilecek yeni bir kuralı kapsamamak şartıyla açıklayıcı nitelikte hükümler olarak düşünmek zorunluğu vardır.

Şurasının da gözönünde bulundurulması yerinde olur: Bir kanun kuralının bütçeden harcamayı gerektirir bulunması onun 126. maddede öngörüldüğü gibi “bütçe ile ilgili hükümler”den sayılmasına neden olamaz. Çünkü hemen hemen her kanunda bütçeden harcamalara yol açabilecek bir veya birçok hükümler bulunabilir. Böyle olduğu için de tarım, orman, eğitim, savunma, sağlık ve benzeri hizmet alanlarına ilişkin pek çok kanunun bütçe ile ilgili sayılmasına ve bunların değiştirilmesi veya kaldırılması için bütçe kanunlarına birer madde konulmasına gidilebilir. Oysa bu yasalar bütçenin yapısı ile, bütçeyi uygulama yöntemleriyle ve bütçelerin ereğiyle ilişkisi bulunmayan, bütçelerinkinden tüm değişik yöntemlerle, Yasa Koyucunun belli bir erek güden açık iradesinin sonucu olarak oluşmuş yasama belgeleridir.

“Bütçe ile ilgili hüküm” deyimine dayanarak her yasanın giderle ilişkili kurallarının bütçe kanunlarıyla değiştirilebileceği veya uygulanmalarının geri bırakılabileceği yolunda bir görüş ve uygulama Anayasanın yukarıda (kararın IV-2 sayılı bölümü) açıklanan 92. maddesini gelire ilgili veya gidere yol açabilecek yasalar bakımından işleme sokar ve 94. maddede yalnız bütçe düzenlemelerinin özellikleri dolayısıyla istisnaî olarak öngörülen pek sınırlı nitelikteki yola, Anayasa Koyucunun ereğine ve yönergesine aykırı biçimde genişlik ve genellik kazandırır. Oysa 126. maddedeki sözü geçen kuralın tek ereğinin bütçe kanunlarını bünyeye yabancı hükümlerden ayıklamak ve derli toplu bir düzenleme ile bu kanunlarla gerçek anlamda bütçe kavramı dışında kalan konulara asla yer vermemek olduğunda kuşku yoktur.

Dava konusu hükümde yer alan ve 439 ve 637 sayılı Kanunlardaki öğretmenlerin bir hafta içinde okutmakla yükümlü oldukları ders saatlerini değiştiren kuralın, yukarıdan beri açıklananlarla kavramın niteliği ortaya konulduğu üzere, “bütçe ile ilgili hükümler”den

Esas Sayısı : 1972/27
Karar Sayısı : 1972/37

sayılmasına olanak yoktur. 1567 sayılı Kanunun 21. maddesinin (D) fıkrası bu yönden Anayasanın 126. maddesine aykırıdır ve bu da başkaca bir iptal nedenini oluşturur.

V- SONUÇ:

1567 sayılı 1972 Yılı Bütçe Kanununun 21. maddesinin (D) fıkrasının Anayasanın değişik 64., 92. ve 126. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline Anayasanın değişik 147., değişik 149., 150. ve değişik 152. maddeleri uyarınca 27.6.1972 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Başkan Vekili	Üye
Muhittin TAYLAN	Avni GİVDA	Fazıl ULUOCAK

Üye	Üye	Üye
Sait KOÇAK	Nuri ÜLGENALP	Şahap ARIÇ

Üye	Üye	Üye
İhsan ECEMİŞ	Recai SEÇKİN	Ahmet AKAR

Üye	Üye	Üye
Halit ZARBUN	Ziya ÖNEL	Kâni VRANA

Üye	Üye	Üye
Lûtfi ÖMERBAŞ	Şevket MÜFTÜGİL	Ahmet H. BOYACIOĞLU